

UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

Zdrowie psychiczne młodzieży w okresie przymusowej izolacji społecznej. Czynniki ochronne i czynniki ryzyka

---

Iwona Sikorska

Instytut Psychologii Stosowanej , Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

1. Dobrostan młodzieży
2. Kondycja psychiczna młodzieży (kryzysy normatywne i nienormatywne)
3. Badanie własne (czerwiec 2020, Kraków, Myślenice)
Impact of COVID-19 on adolescents and their communities (<https://research-all.org>)
4. Wyniki – czy pandemia jest dla młodzieży kryzysem

Dobrostan subiektywny to wgląd w odczucia odnoszące się do samego siebie (komponent afektywny i komponent ewaluatywny) (Lucas, Diener, Suh, 1996).

Dobrostan psychologiczny, emocjonalny i społeczny (Keyes, 1998, 2003)

Prężność psychiczna a dobrostan (Ogińska-Bulik, Juczyński 2008, 2011; Masten, 2014)

Aktywność : rozwój (edukacja, poszerzanie ja), działania celowe (poczucie sprawstwa, osiąganie celu), emocje (satysfakcja i możliwość przeżywania radości z działania o charakterze przepływu - *flow*), rola aktywności online / offline.

Badania dobrostanu młodzieży:

- Dobrostan materialny, **dobrostan edukacyjny**, zdrowie i bezpieczeństwo, rodzina i **relacje rówieśnicze**, zachowanie i ryzyko, dobrostan subiektywny (*The UNICEF Index of Children's Wellbeing* roku 21 krajów; UNICEF, 2007)
- Zadowolenie z życia (*life satisfaction*), które odnosi się również do **obszaru szkolnego** (*liking of school*) (Currie et al., 2008).
- poczucie zadowolenia z życia w takich zakresach jak: rodzina, możliwość dokonywania wyborów, zdrowie, spędzanie czasu, **przyjaciele**, wygląd zewnętrzny, przyszłość, pieniądze i stan posiadania, dom, **szkoła** (Rees, Goswami, Bradshaw, 2010).

Internet generation (*Igen*) Twenge, 2019

Adolescencyjny kryzys normatywny

- Konflikty
- Kryzys tożsamości

(Dahl, Allen, Wilbrecht, Suleiman, 2018;
Suchodolska, 2016)

Pandemia jako kryzys nienormatywny

- Naruszenie dobrostanu
- psychologicznego - poczucie autonomii,
- Emocjonalnego - zadowolenie z własnego życia
- społecznego - bliskie relacje z innymi, przyjaźń

Zdrowie psychiczne:

- ok. 20% populacji adolescentów przejawia zaburzenia zdrowia psychicznego (WHO)
- Telefon zaufania dla dzieci (*116 111*) prowadzony przez *Fundację Dajemy Dzieciom Siłę*-
Trudności emocjonalne, myśli samobójcze

Cel badania

Celem badania było poznanie dobrostanu młodzieży w okresie przymusowej izolacji społecznej związanej z pandemią COVID-19.

Flinders University , Adelaide, Australia oraz Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.

Iwona Sikorska, Natalia Lipp, Paulina Wróbel, Mirella Wyrą

Impact of COVID-19 on adolescents and their communities (<https://research-all.org>)

(H1) w okresie pandemii nastąpi wzrost ilości symptomów dekompensacji psychicznej u nastolatków.

(H2) istnieje związek aktywności w świecie realnym z dobrostanem subiektywnym w każdym jego aspekcie oraz z prężnością psychiczną.

(H3) zakładamy pośredniczącą rolę prężności pomiędzy aktywnościami w świecie realnym a dobrostanem młodzieży

Osoby badane

W badaniach wzięli udział uczniowie (N = 455) **szkół podstawowych** (SP) oraz **średnich** (LO) z Krakowa oraz Myślenic, w wieku od 11 do 16 lat (M = 15,38, SD = 2,10). W grupie badanej było 121 chłopców, 243 dziewczęta, 2 osoby niebinarne oraz 4 osoby, które wybrały opcję “inne”. Do analiz włączono dane pochodzące od **370** osób z powodu brakujących wartości.

Narzędzia badawcze

- Dobrostan - *Mental Health Continuum MHC-SF* Karaś, Ciecuch, Keyes
- Prężność psychiczna CD-RSC Connor & Davidson, (tłum. Wyrą, Stadtmüller)
- Depresja, lęk i stres *Depression, Anxiety and Stress Scale* DASS-21, Lovibond & Lovibond, (tłum. Wyrą, Stadtmüller)
- Pytanie o obawę dotyczącą zachorowania na COVID-19.

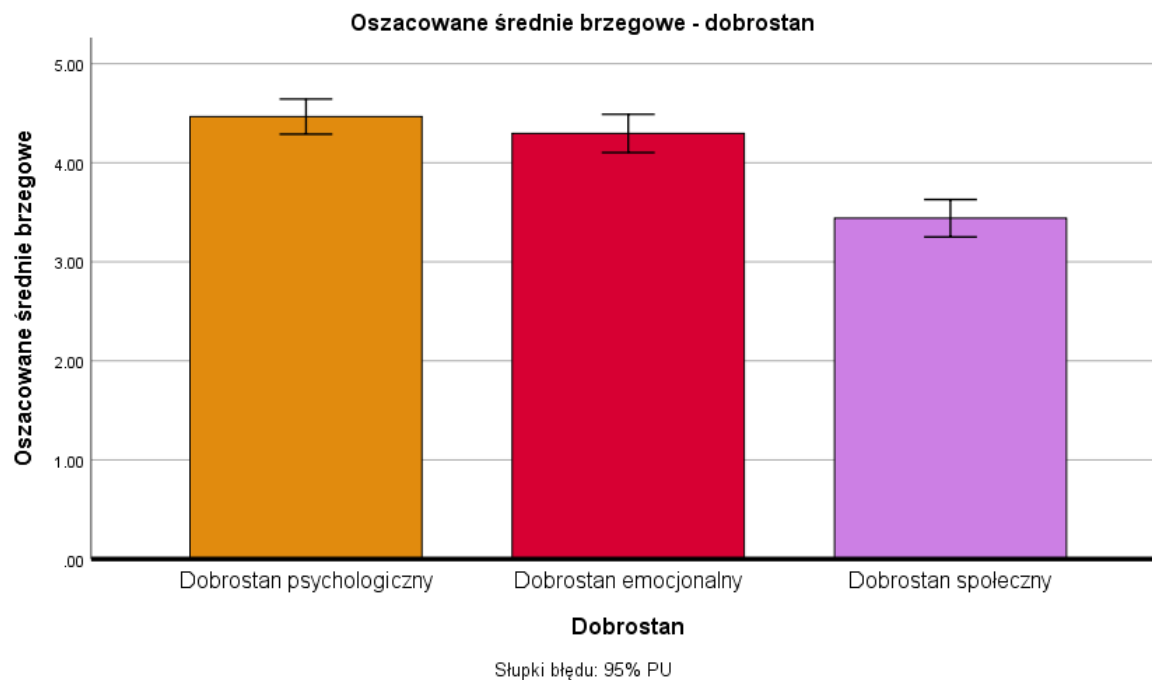
Analizy statystyczne

przeprowadzone były w środowisku PS IMAGO (IBM SPSS Statistics). Do weryfikacji hipotez badawczych zastosowano test χ^2 , ogólny model liniowy (analiza kontrastów z powtarzanym pomiarem), analizę rzetelności, analizę korelacji oraz analizę ścieżek (analizę mediacji).

1. Wyniki – dobrostan

Uzyskane wyniki wskazują na **niższy poziom dobrostanu społecznego** ($M = 3,44$, $SD = 1,86$) u młodzieży w porównaniu z jej dobrostanem psychologicznym ($M = 4,29$, $SD = 1,89$) i emocjonalnym ($M = 4,47$, $SD = 1,76$) w okresie izolacji społecznej.

Różnica ta jest istotna statystycznie ($F(1,91) = 123,39$, $p < 0,001$)

2. Wyniki – związek z lękiem przed zachorowaniem

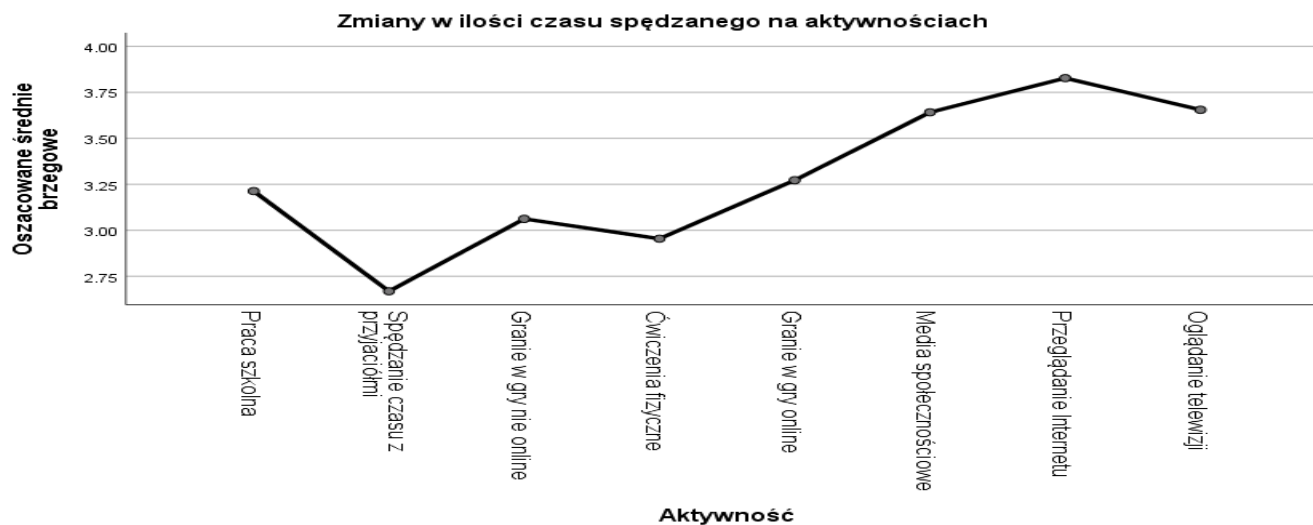
Korelacje					
		Depresja	Lęk	Stres	Prężność
Obawa przed zachorowaniem na COVID-19	Korelacja Pearsona	-0.032	0.003	0.082	0.032
	Istotność (dwustronna)	0.540	0.948	0.113	0.540
	N	366	367	370	369

Analiza korelacji nie wykazała związku pomiędzy obawą przed zachorowaniem a poziomem depresji ($p > 0,05$), stresu ($p > 0,05$) oraz lęku ($p > 0,05$).

Związek obawy przed zachorowaniem z poczuciem dobrostanu i z prężnością psychiczną również okazał się nieistotny statystycznie ($p > 0,05$).

Aktywności online, aktywności offline

Aktywności zapośredniczone przez medium elektroniczne

Aktywności w świecie realnym

granie w gry online

praca szkolna (odrabianie zadań domowych)

korzystanie z mediów społecznościowych

czas z przyjaciółmi

przeglądanie Internetu

gry poza mediami

oglądanie telewizji

ćwiczenia fizyczne

3. Związek pomiędzy czasem spędzonym na różnych aktywnościach a zdrowiem psychicznym młodzieży

1. **Czas z mediami** ↑ poziom depresji ($r = 0,27; p < 0,001$),
poziom lęku ($r = 0,25; p < 0,001$),
poziom stresu ($r = 0,25; p < 0,001$). ↑

2. **Czas z mediami** ↑ dobrostan psychologiczny ($r = -0,13; p = 0,013$),
emocjonalny ($r = -0,15; p = 0,003$)
społeczny ($r = -0,12; p = 0,026$). ↓

3. **Czas poza mediami** ↑ prężnością psychiczną ($r = 0,21, p < 0,001$),
dobrostan emocjonalny ($r = 0,17, p = 0,001$),
dobrostan psychologiczny ($r = 0,17, p = 0,001$)
dobrostan społeczny ($r = 0,18, p = 0,001$). ↑

- prężność jest **mediatorem** pomiędzy aktywnościami w świecie realnym a dobrostanem młodzieży ($z = 3,39, p < 0,001$) – im więcej czasu młodzież spędza na aktywnościach w świecie realnym, tym jest bardziej prężna, co w dalszej kolejności powoduje wzrost dobrostanu
- **Optymizm**
- **Poczucie skuteczności**
- **Wytrwałość w dążeniu do celu**
- **Poczucie humoru**
- **Tolerancja negatywnego afektu**
- **Umiejętności społeczne**
- **Kreatywność**

(Masten, 2001; Bulik-Ogińska, Juczyński, 2008, 2011)

- Niski poziom dobrostanu społecznego może wynikać z **osłabienia relacji rówieśniczych** jako źródła emocji pozytywnych. Interakcje społeczne młodzieży zachodzą przede wszystkim przez Internet (Brosch, 2007). prawie 2/3 polskich użytkowników Internetu korzysta z mediów społecznościowych (Główny Urząd Statystyczny, 2019). Skoro jednak dobrostan społeczny się obniżył, to może to nie wystarcza?
- **Wirtualny kontakt** z przyjaciółmi pomaga przetrwać trudny czas, obniżając poczucie samotności, **zwiększa przy tym jednak ryzyko depresji** (Ellis, Dumas, Forbes, 2020).
- Cechy charakterystyczne dla okresu adolescencji jak **skłonność do lekceważenia niebezpieczeństw oraz poczucie mocy** mogą tłumaczyć brak niepokoju dotyczącego zachorowania. **Nierealistyczny optymizm**- ludzie mają tendencję oceniać niżej szansę na to, że sami zachorują na COVID-19 przy równoczesnej wyższej ocenie, że zachoruje ktoś podobny do nich (Doliński, Dolińska, Zmaczyńska-Witek, Banach, Kulesza, 2020).

Zdrowie psychiczne

Czynniki ochronne

- Wsparcie społeczne otrzymywane i udzielane
- Aktywność off-line (regularność, rutyna, normalność)
- Prężność psychiczna

Czynniki ryzyka

- Długotrwała aktywność zapośredniczona przez media elektroniczne
- Osłabienie, zanik relacji społecznych

Wnioski

1. Spośród trzech obszarów dobrostanu najniżej oceniany jest dobrostan społeczny w całej grupie badanej.
2. Obawa przed zachorowaniem na COVID-19 nie wiąże się z poziomem doświadczanego stresu, lęku i depresji, co może być przejawem ignorowania (u młodszych adolescentów) lub nierealistycznego optymizmu (u starszych).
3. Uczniowie SP (adolescencja wczesna i średnia) prezentują wyższy poziom dobrostanu psychologicznego i emocjonalnego niż uczniowie LO.
4. Uczniowie LO mają wyższy poziom lęku, stresu i depresji w porównaniu z uczniami SP, co może być przejawem ich większej refleksyjności (rozumienie sytuacji pandemii) lub podatności na nastroje melancholijne (prawidłowość rozwojowa).
5. Obawa przed zachorowaniem częściej występuje u uczniów SP, co może wynikać ze stosowania nieproduktywnych stylów radzenia sobie (martwienie się).

Literatura

- Brosch, A. (2007). Komunikacja tekstowa a poczucie alienacji wśród młodzieży. *Kultura i Edukacja*, 2, 82-92.
- Dahl, R., Allen, N., Wilbrecht, L., Suleiman A. B. (2018). Importance of investing in adolescence from a developmental science perspective. *Nature*, 554, 441–450. <https://doi.org/10.1038/nature25770>
- Ellis, W. E., Dumas, T. M., Forbes, L. M. (2020). Physically isolated but socially connected: Psychological adjustment and stress among adolescents during the initial COVID-19 crisis. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 52(3), 177-187. <http://dx.doi.org/10.1037/cbs0000215>
- Główny Urząd Statystyczny (2019). Społeczeństwo informacyjne w Polsce: wyniki badań statystycznych z lat 2015-2019. Pobrano z: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/>
- Keyes, C.L.M. (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43, 207–222 .
- Keyes, C.L.M. (2006). Mental health in the CDS youth: Is America's youth flourishing? *American Journal of Orthopsychiatry*, 76(3), 395-402 .
- Lucas, R., Diener, E., Suh, E. (1996). Discriminant validity of wellbeing measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 616-628.
- Rees, G., Goswami, H., Bradshaw, J. (2010). *Developing an index of children's subjective well-being in England*. Londyn: The Children's Society.
- Robertson, K., Tustin, K. (2018). Students who limit their drinking, as recommended by national guidelines, are stigmatized, ostracized, or the subject of peer pressure: limiting consumption is all but prohibited in a culture of intoxication. *Substance abuse: research and treatment*, 12. DOI: 1178221818792414.
- Suchodolska J. (2016). Kryzys w rozwoju psychospołecznym młodzieży - potrzeba wsparcia rodzinnego i środowiskowego. W: A. Szczurek-Boruta, B. Chojnacka-Synaszko, A. Gancarz (red.), *Szkoła i rodzina w środowisku lokalnym: teoria i praktyka* (s. 101-113). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Vaishnavia, S., Connor, K., Davidson, J.R.T. (2007). An abbreviated version of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC), the CD-RISC2: Psychometric properties and applications in psychopharmacological trials. *Psychiatry Research*, 152(2-3), 293–297.